

Inhoud *Leren kun je observeren*

Inleiding	9
1. Leren voor de toekomst	11
1.1 Functies van onderwijs	12
1.2 Leerprocessen mogelijk maken	13
1.3 Werken aan eigen doelen	15
1.4 Informeel leren	17
1.5 Je rol als leraar	18
2. De onderzoekende leraar	22
2.1 Praktijkonderzoek	23
2.2 Een onderzoekende cultuur	26
2.3 Wetenschappelijk onderzoek	28
2.3.1 Kenmerken van wetenschappelijk onderzoek	29
2.3.2 Kwantitatief en kwalitatief onderzoek	35
2.4 Onderzoek als professionele gewoonte	40
2.4.1 Onderzoekende leraren en leergierige leerlingen	43
2.4.2 Vragen stellen	44
2.5 Hoe een onderzoekende houding echte en duurzame opbrengsten bevordert	47
2.6 Opbrengstveroorzakend lesgeven	50
3. Observeren: wat en hoe?	51
3.1 Waarnemen	51
3.1.1 Onbewuste selectie	52
3.1.2 Subjectieve selectie	53
3.1.3 Filteren	55
3.2 Interpretieren	55
3.2.1 Betrouwbaarheid	56
3.2.2 Validiteit	57
3.3 Referentiekaders	60
3.3.1 Aspecten die het referentiekader beïnvloeden	61
3.4 Observeren	64
3.4.1 Participerende observatie	66
3.5 Verbale interactie	67
3.5.1 De inhoud van de interactie	67
3.5.2 De vorm van de interactie	68
3.5.3 De richting van de interactie	69
3.6 Non-verbale interactie	71
3.7 Van vraag naar analyse	74

Aandachtspunt i.v.m. privacy	76
4. De rol van de leraar	77
4.1 Waardoor doet een leraar ertoe?	77
4.2 Opvattingen over leren en de rol van de leraar	79
4.2.1 Behaviorisme	80
4.2.2 Sociaal-constructivisme	81
4.2.3 Cognitivistische theorieën	82
4.2.4 Jouw rol als leraar en jouw visie op leren	82
4.3 Inspelen op onderwijsbehoeften	84
4.3.1 Groepsoverzicht	85
4.4 Differentiëren: waarin maak je als leraar verschil?	87
4.4.1 Benaderingen van differentiatie	89
4.4.2 Als leraar maak je het verschil	89
4.4.3 Als leraar zie (en hoor) je de verschillen	90
4.5 Instructie en activerende didactiek: wat merken de leerlingen ervan?	92
4.5.1 Model activerende instructie	93
5. De groep als leeromgeving	97
5.1 Planmatig werken	97
5.2 Handelingsgericht werken	100
5.2.1 Een planning maken	102
5.2.2 Handelingsgericht werken als cyclus	103
5.2.3 Individueel handelingsplan?	107
5.3 De zone van de naaste ontwikkeling	109
5.4 Samenwerkend leren	110
5.5 Zelfstandigheid of autonomie?	113
5.6 Afstemming en feedback	115
5.7 De leraar als coach	117
6 Kinderen, maar dan in het perspectief van onderwijs	119
6.1 De drie functies van onderwijs	119
6.1.1 Kwalificatie	120
6.1.2 Socialisatie	122
6.1.3 Subjectificatie	122
6.1.4 De tiertijd en de drie functies van onderwijs	123
6.1.5 Goed onderwijs en de drie functies van onderwijs	124
6.1.6 Een visie op goed onderwijs	124
6.2 Spelontwikkeling	126
6.2.1 Baby's	127
6.2.2 Peuters	127
6.2.3 Kleuters	128

6.2.4	Schoolkinderen	130
6.3	Het uitlokken van spelontwikkeling	130
6.4	De drie functies van onderwijs in relatie tot de psychologische basisbehoeften van kinderen	132
7.	Leren is een consequentie van denken	135
7.1	Doorzetten	136
7.2	Managen van impulsiviteit	137
7.3	Luisteren met begrip en empathie	138
7.4	Flexibel denken	139
7.5	Denken over denken	141
7.6	Streven naar nauwkeurigheid en precisie	143
7.7	Ontdekken van problemen en vragen stellen	145
7.8	Toepassen geleerde kennis in nieuwe situaties	146
7.9	Denken en communiceren met precisie en helderheid	147
7.10	Verzamel gegevens met al je zintuigen	149
7.11	Creëren, verbeelden, innoveren	149
7.12	Reageren met verwondering en ontzag	150
7.13	Nemen van verantwoorde risico's	151
7.14	Gevoel voor humor	152
7.15	Samen denken	153
7.16	Open staan voor continue leren	154
8	Ontwikkelingsgebieden die bijdragen aan kwalificatie	156
8.1	De ontwikkeling van de cognitie	156
8.1.1	De Interactietheorie van Piaget	157
8.1.2	De Informatieverwerkingstheorie	160
8.1.3	De Core-knowledge-theorie	160
8.1.4	De sociaal-culturele theorie van Vygotsky	160
8.2	Intelligentie	161
8.2.1	IQ en de normaalverdeling	162
8.3	De cognitieve ontwikkeling als leerproces	165
8.4	Leergedrag op school	167
8.4.1	Geheugen en het onbewuste	168
8.5	De spraak- en taalontwikkeling	173
8.5.1	Achterstand en stimulering	178
8.6	De ontwikkeling van de gecijferdheid	180
8.6.1	Hoeveelheden, getallen en tellen	181
8.6.2	Rekenen	183
8.6.3	Metten	184
8.7	De ontwikkeling van besef van tijd en ruimte	184
8.7.1	Tijdmeting	185

8.7.2	Tijdsbesef	185
8.7.3	Oriëntatie in de ruime	186
9.	Ontwikkelingsgebieden die bijdragen aan socialisatie	188
9.1	De sociale ontwikkeling	188
9.2	De morele ontwikkeling	194
9.3	De ontwikkeling van de waarneming	198
10	Ontwikkelingsgebieden die bijdragen aan subjectificatie	200
10.1	De persoonlijkheidsontwikkeling	200
10.1.1	De Temperamentenleer van Hippocrates	201
10.1.2	De Big Five van Hofstee	202
10.1.3	Temperamentcategorieën volgens Thomas & Chess	202
10.1.4	Het principe van kernkwaliteiten	204
10.1.5	Schalen van fundamentele voorkeuren	205
10.2	De emotionele ontwikkeling en zelfwaardering	207
10.3	Tot slot	210
	Over de auteurs	211
	Literatuur	212
	Bijlagen: observatiemodellen	216